

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

سبقت‌گامی

«سال ۱۳۹۳، سال اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی»

شماره: ۹۳/۱۵۸۴۶۵

تاریخ: ۱۳۹۳/۰۶/۱۲

پست: دارد

شماره:

تاریخ:

پست:

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، شرکت دولتی پست بانک، بانک‌های

غیر دولتی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که مستحضرنند، حسابرسی داخلی یکی از ارکان استقرار حاکمیت شرکتی صحیح در بانک‌ها می‌باشد. در همین راستا، اصول بهبود حاکمیت شرکتی که توسط کمیته بال منتشر شده است بیان می‌کند که بانک‌ها باید دارای واحد حسابرسی داخلی همراه با اختیار، استقلال، جایگاه مناسب و منابع کافی باشند. بنابراین، وجود حسابرسان داخلی شایسته، مستقل و ذی‌صلاح برای حاکمیت شرکتی صحیح ضروری می‌باشد. به علاوه، واحد حسابرسی داخلی مؤثر و مستقل می‌تواند در ایجاد یک نظام کنترل داخلی قوی کمک شایانی نماید زیرا کارکرد حسابرسی داخلی با شناخت به موقع نقاط ضعف نظام کنترل داخلی، اطلاعات کافی را برای مدیریت فراهم کرده تا در برابر این ضعف‌ها واکنش مناسب نشان داده و اقدامات اصلاحی لازم را به عمل آورد. بنابراین، حسابرسی داخلی باعث می‌شود که مدیریت از صحت نظام کنترل داخلی و به دنبال آن از استقرار نظام حاکمیت شرکتی صحیح بانک تحت مدیریت خود اطمینان حاصل نماید. به واسطه اهمیت روزافزون این موضوع، کمیته بال در سال ۲۰۱۲، آخرین رهنمود نظارتی خود را تحت عنوان «حسابرسی داخلی در بانک‌ها» منتشر کرد. هدف این سند، بهبود کارکرد حسابرسی داخلی در بانک‌ها و ارائه رهنمودی برای ارزیابی نظارتی واحد حسابرسی داخلی و عملکرد آن در راستای کمک به ایجاد حاکمیت شرکتی صحیح و مناسب در بانک‌ها می‌باشد.

نظر به اهمیت و لزوم وجود حسابرسی داخلی در بانک‌ها و اهمیت سند اشاره شده، به پیوست، ترجمه سند «حسابرسی داخلی در بانک‌ها» جهت کمک به بهبود جایگاه و ارتقاء اثربخشی و کارایی آن در بانک‌ها، ابلاغ می‌شود.

تهران - بلوار میرداماد - شماره ۱۴۴، تلفن: ۲۶۱۵۱

سندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۷۱۷۷، فاکس: ۶۶۷۲۵۶۷۴، سایت اینترنتی: www.cbi.ir

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

با امید به آن که توزیع و انتشار رهنمودهایی از این قبیل، به توسعه و تعمیق مفاهیم و روش‌های بانکداری نوین در نظام بانکی کشور بیانجامد، خواهشمند است دستور فرمایند، رهنمود پیوست جهت بهره‌برداری در اختیار واحدهای ذی‌ربط در آن بانک قرار گیرد. ۲۰۸۹۹۳۲/د

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مرتضی ستاک

عبدالمهدی ارجمندنژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

تهران - بلوار میردالاه - شماره ۱۴۴، تلفن: ۲۶۹۵۱

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۷۱۷۷، فاکس: ۶۶۷۳۵۶۷۴، سایت اینترنتی: www.cbi.ir

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی
اداره مطالعات و مقررات بانکی

حسابرسی داخلی در بانکها
(کمیته نظارت بر بانکداری بال، ۲۰۱۲)

ترجمه: دکتر حسین صدقی
با همکاری:
محمد خدایاری
سوده جندقی امیرآبادی

تابستان ۱۳۹۳

بسمه تعالی

پیش‌گفتار

حسابرسی داخلی یکی از ارکان استقرار حاکمیت شرکتی صحیح در بانک‌ها می‌باشد. در همین راستا، اصول توسعه حاکمیت شرکتی که توسط کمیته بال منتشر شده است بیان می‌کند که بانک‌ها باید دارای واحد حسابرسی داخلی همراه با اختیار، استقلال، جایگاه مناسب و منابع کافی باشند. بنابراین، وجود حسابرسان داخلی شایسته، مستقل و ذی صلاح برای حاکمیت شرکتی صحیح ضروری می‌باشد. به علاوه، واحد حسابرسی داخلی مؤثر و مستقل می‌تواند در ایجاد نظام کنترل داخلی قوی کمک شایانی نماید، زیرا کارکرد حسابرسی داخلی با شناخت به موقع نقاط ضعف نظام کنترل داخلی، اطلاعات کافی را برای مدیریت فراهم کرده تا در برابر این ضعف‌ها واکنش مناسب نشان داده و اقدامات اصلاحی لازم را اتخاذ کند. بنابراین، حسابرسی داخلی مؤثر می‌تواند در خصوص کیفیت نظام کنترل داخلی، به هیأت مدیره و مدیریت ارشد و همچنین ناظران بانکی اطلاعات کافی را ارائه نموده و باعث شود که مدیریت از صحت نظام کنترل داخلی و به دنبال آن از حاکمیت شرکتی صحیح بانک تحت مدیریت خود اطمینان حاصل کند. این امر خود منجر به کاهش ریسک شهرت و ریسک زیان بانک‌ها می‌شود. در همین راستا، کمیته بال در سال ۲۰۰۱، رهنمود نظارتی «حسابرسی داخلی در بانک‌ها و رابطه ناظران با حسابرسان» را به منظور تقویت نظارت و تشویق انجام فعالیت‌های صحیح در بانک‌ها منتشر کرد. بعد از آن در سال ۲۰۱۲ سندی با عنوان «حسابرسی داخلی در بانک‌ها» منتشر کرد که جایگزین نسخه سال ۲۰۰۱ گردید. در نسخه جدید، به ساختار بانک‌ها، فعالیت‌های نظارتی و همچنین تجربیات مربوط به بحران مالی اخیر در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ توجه شده است. نوشته پیش رو، ترجمه سند سال ۲۰۱۲ تحت عنوان «حسابرسی داخلی در بانک‌ها» می‌باشد.

هدف سند حاضر، بهبود کارکرد حسابرسی داخلی در بانک‌ها و ارائه رهنمودی برای ارزیابی نظارتی واحد حسابرسی داخلی و عملکرد آن است. همچنین، این سند، حسابرسان داخلی را به انطباق با استانداردهای حرفه‌ای ملی و بین‌المللی، مانند استانداردهای صادره توسط مؤسسه حسابرسان داخلی و کمک به توسعه این استانداردها تشویق می‌کند. به علاوه، این سند به ساختاری از مدیریت که شامل هیأت مدیره و مدیریت ارشد است اشاره می‌کند. در بعضی کشورها، هیأت مدیره وظیفه اصلی نظارت بر بخش اجرایی که اغلب همان مدیریت ارشد است را بر عهده دارد و اطمینان حاصل می‌کند که مدیریت ارشد همه مسئولیت‌های خود را انجام می‌دهد. به همین دلیل، در بعضی مواقع هیأت مدیره به عنوان یک هیأت نظارتی شناخته می‌شود که وظیفه اجرایی ندارد. در مقابل، در سایر کشورها هیأت مدیره دارای اختیارات

گسترده‌تری در ایجاد چارچوب کلی برای مدیریت بانک می‌باشد. با توجه به این تفاوت‌ها، مفاهیم هیأت مدیره و مدیریت ارشد در این سند برای تعیین وظیفه قانونی آن‌ها نیست بلکه نشان دهنده دو شیوه تصمیم‌گیری در بانک می‌باشد.

در پایان شایان ذکر است که هر گونه انتقاد و پیشنهاد سازنده در مورد ترجمه حاضر می‌تواند منجر به ارتقاء سطح کیفی آن و وزین شدن مطلب گردد؛ بنابراین نگارنده این پیشنهادات را با جان و دل پذیرا خواهد بود. در پایان لازم می‌دانم از جناب آقای محمد خدایاری رئیس محترم گروه مطالعاتی حسابداری و مالی اداره مطالعات و مقررات بانکی و سرکار خانم سوده جندقی امیرآبادی از همکاران آن اداره که کمک شایانی در ترجمه و ویرایش و تکمیل نسخه حاضر داشته‌اند کمال تشکر را داشته باشم.

دکتر حسین صدقی
تابستان ۱۳۹۳

حسابرسی داخلی در بانکها

(کمیته نظارت بر بانکداری بال، ۲۰۱۲)

مقدمه

۱. کمیته نظارت بانکی بال (کمیته) این رهنمود نظارتی را برای ارزیابی میزان اثربخشی کارکرد حسابرسی داخلی در بانکها منتشر می‌کند. این رهنمود بخشی از تلاش مستمر کمیته جهت هدایت موضوعات نظارتی و تقویت نظارت از طریق ارائه رهنمودی به منظور تشویق فعالیت‌های صحیح در بانکها می‌باشد. سند حاضر، جایگزین نسخه سال ۲۰۰۱ با عنوان «حسابرسی داخلی در بانکها و رابطه ناظران با حسابرسی» می‌شود و توسعه در فعالیت‌های نظارتی و ساختار بانکها و همچنین تجربیات مربوط به بحران مالی اخیر را در نظر می‌گیرد.
۲. اصول توسعه حاکمیت شرکتی منتشر شده توسط کمیته^۱، بیان می‌کند که بانکها باید دارای واحد حسابرسی داخلی همراه با اختیار، استقلال، جایگاه مناسب و منابع کافی بوده و به هیأت مدیره دسترسی داشته باشند. وجود حسابرسی داخلی شایسته، مستقل و ذی صلاح برای حاکمیت شرکتی صحیح ضروری می‌باشد.
۳. نظام کنترل داخلی قوی که مشتمل بر واحد حسابرسی داخلی مؤثر و مستقل است، بخشی از حاکمیت شرکتی صحیح می‌باشد. ناظران بانکی باید نسبت به مؤثر بودن کارکرد حسابرسی داخلی بانک، پیروی از سیاستها و رویه‌ها و اتخاذ اقدامات اصلاحی به موقع توسط مدیریت در واکنش به ضعفهای شناخته شده کنترل داخلی توسط حسابرسی داخلی رضایت داشته باشند. حسابرسی داخلی اطمینان بالایی در خصوص کیفیت نظام کنترل داخلی برای هیأت مدیره و مدیریت ارشد (و ناظران) بانک فراهم می‌آورد. به همین ترتیب، حسابرسی داخلی به کاهش ریسک شهرت و ریسک زیان بانک کمک می‌کند.
۴. این سند، انتظارات نظارتی از کارکرد حسابرسی داخلی در سازمانهای بانکی، رابطه مسئولین نظارتی با حسابرسی داخلی و ارزیابی نظارتی آن بخش را مورد بررسی قرار می‌دهد. سند حاضر به دنبال بهبود کارکرد حسابرسی داخلی در سازمانهای بانکی و فراهم آوردن رهنمودی برای ارزیابی نظارتی این کارکرد می‌باشد.
۵. همچنین، این سند، حسابرسی داخلی را به انطباق با استانداردهای حرفه‌ای ملی و بین‌المللی، مانند استانداردهای صادره توسط مؤسسه حسابرسی داخلی و کمک به توسعه این استانداردها تشویق می‌کند. سند حاضر در توسعه استانداردها و امور حسابرسی داخلی، به موضوعات احتیاطی توجه بیشتری می‌کند.

^۱ سایت BCBS : <http://www.bis.org/publ/bcbs176.pdf>

۶ این سند به ساختاری از مدیریت که شامل هیأت مدیره^۲ و مدیریت ارشد است اشاره می‌کند. کمیته آگاه است که تفاوت‌های مهمی بین چارچوب‌های مقرراتی و قانون‌گذاری کشورها وجود دارد. این چارچوب‌های ملی، نقش و کارکرد ساختارهای مدیریتی و اداره شرکت را شکل می‌دهد. در بعضی کشورها، هیأت مدیره وظیفه اصلی نظارت بر بخش اجرایی که اغلب همان مدیریت ارشد است را بر عهده دارد و اطمینان حاصل می‌کند که مدیریت ارشد همه مسئولیت‌های خود را انجام می‌دهد. به همین دلیل، در بعضی مواقع هیأت مدیره به عنوان یک هیأت نظارتی شناخته می‌شود که وظیفه اجرایی ندارد. در مقابل، در سایر کشورها هیأت مدیره دارای اختیارات گسترده‌تری در ایجاد چارچوب کلی برای مدیریت بانک می‌باشد. با توجه به این تفاوت‌ها، مفاهیم هیأت مدیره و مدیریت ارشد در این سند برای تعیین وظیفه قانونی آن‌ها نیست بلکه نشان دهنده دو شیوه تصمیم‌گیری در بانک می‌باشد.

۷. اصول تنظیم شده در این سند باید با توجه به قوانین ملی و ساختارهای حاکمیت شرکتی قابل اجرا در هر کشور بکار گرفته شود.

۸. برای بانک‌های بزرگ و فعال بین‌المللی، یک کمیته حسابرسی (یا معادل آن) مسئول فراهم آوردن امکانات نظارتی حسابرسان داخلی است. این کمیته در داخل هیأت مدیره بانک‌ها تشکیل می‌شود. پیوست (۲) جزئیات بیشتری را در رابطه با مسئولیت‌های کمیته حسابرسی ارائه می‌دهد. در این سند، هر جایی که به هیأت مدیره اشاره گردیده، فرض بر این است که به نحو مقتضی کمیته حسابرسی را نیز در برمی‌گیرد. طبق پاراگراف (۵۰) «اصول توسعه حاکمیت شرکتی» منتشر شده توسط کمیته، در این سند این‌گونه فرض می‌شود که بانک‌های بزرگ و فعال بین‌المللی دارای کمیته حسابرسی یا چیزی معادل آن می‌باشند. بانک‌های دیگر نیز به تشکیل چنین کمیته‌ای تشویق می‌شوند.

۹. این رهنمود برای همه بانک‌ها، اعم از آن‌هایی که در یک گروه بانکی هستند و شرکت‌های هلدینگی که زیرمجموعه‌های آن‌ها اغلب بانک بوده و همچنین شرکت‌های هلدینگی که زیرمجموعه‌های آن‌ها از نظر نظارت احتیاطی، بانک محسوب می‌شوند، مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این سند، همه این نهادها به عنوان بانک یا سازمان‌های بانکی در نظر گرفته می‌شوند. میزان استفاده از این رهنمود باید متناسب با اهمیت، پیچیدگی و بین‌المللی بودن بانک باشد (اصل تناسب).

^۲ در این سند، واژه "هیأت مدیره" و "هیأت" هر دو مورد استفاده قرار گرفته و دارای معنی یکسانی هستند.

مرور کلی اصول

اصول مربوط به انتظارات نظارتی درباره کارکرد حسابرسی داخلی

اصل ۱: حسابرسی داخلی مؤثر، اطمینان مستقلی را برای هیأت مدیره و مدیریت ارشد درباره کیفیت و میزان اثربخشی کنترل داخلی بانک، مدیریت ریسک و سیستم‌ها و فرایندهای حاکمیتی فراهم می‌آورد؛ به طوری که به هیأت مدیره و مدیریت ارشد کمک می‌کند که از سازمان خود و اعتبار آن حمایت کنند.

اصل ۲: حسابرسی داخلی بانک باید از فعالیتهای حسابرسی شده، مستقل باشد. این امر مستلزم این است که حسابرسی داخلی دارای جایگاه و اختیار کافی در بانک بوده به نحوی که قادر به ایفای وظایف خود همراه با بی طرفی باشد.

اصل ۳: دانش و تجربه به عنوان جزئی از صلاحیت حرفه‌ای هر یک از حسابرسان داخلی و مجموعه آن‌ها برای اثربخشی حسابرسی داخلی بانک ضروری می‌باشد.

اصل ۴: حسابرسان داخلی باید با درستکاری انجام وظیفه کنند.

اصل ۵: هر بانک باید دارای منشور حسابرسی داخلی بوده به گونه‌ای که هدف، جایگاه و اختیار حسابرسی داخلی در بانک را طبق موارد مطرح شده در اصل اول به شکلی که باعث بهبود کارکرد مؤثر حسابرسی داخلی شود، تشریح کند.

اصل ۶: همه فعالیت‌ها (شامل فعالیتهای برون سپاری شده) و تمام واحدهای مستقل بانک باید در حوزه کلی کارکرد حسابرسی داخلی قرار داشته باشد.

اصل ۷: حوزه فعالیت‌های کارکرد حسابرسی داخلی باید این اطمینان را فراهم سازد که موضوعات مقرراتی در برنامه حسابرسی به اندازه کافی در نظر گرفته شده است.

اصل ۸: هر بانک باید دارای حسابرسی داخلی دائمی باشد. در خصوص بانک‌های داخل شرکت هلدینگ و گروه بانکی، حسابرسی داخلی باید بر اساس اصل (۱۴) شکل بگیرد.

اصل ۹: هیأت مدیره بانک‌ها دارای مسئولیت نهایی در رابطه با حصول اطمینان از ایجاد و نگهداری یک نظام کنترل داخلی کارا، مؤثر و مناسب توسط مدیریت ارشد می‌باشد. بر این اساس، هیأت مدیره باید از حسابرسی داخلی در انجام مؤثر وظایفش حمایت کند.

اصل ۱۰: کمیته حسابرسی یا معادل آن، باید بر کارکرد حسابرسی داخلی بانک نظارت داشته باشد.

اصل ۱۱: رئیس واحد حسابرسی داخلی باید مسئول حصول اطمینان از انطباق کارکرد این واحد با استانداردهای حسابرسی داخلی صحیح و اصول اخلاقی مربوط باشد.

اصل ۱۲: حسابرسی داخلی باید به هیأت مدیره یا کمیته حسابرسی در مورد همه موضوعات مرتبط با اختیارات خود، همان طور که در منشور حسابرسی داخلی توضیح داده می شود، پاسخگو باشد.

اصل ۱۳: حسابرسی داخلی باید به صورت مستقل میزان اثربخشی و کارائی کنترل داخلی، مدیریت ریسک و سیستم های حاکمیتی و فرایندهای ایجاد شده توسط واحدهای تجاری را ارزیابی و از این کارکردها حمایت کرده و اطمینان خاطری را درباره این فرایندها و سیستمها فراهم آورد.

اصل ۱۴: در تمامی بانک های یک سازمان بانکی، به منظور تسهیل در داشتن یک رویکرد همسان نسبت به حسابرسی داخلی، هیأت مدیره هر بانک در گروه بانکی یا شرکت هلدینگ، باید از یکی از موارد زیر اطمینان حاصل کند:

الف) بانک دارای حسابرسی داخلی مخصوص به خود باشد که در برابر هیأت مدیره پاسخگو بوده و به رئیس حسابرسی داخلی گروه بانکی یا شرکت هلدینگ گزارش دهد؛ یا این که

ب) حسابرسی داخلی گروه بانکی یا شرکت هلدینگ، فعالیت های حسابرسی داخلی در بانک را به اندازه کافی انجام داده تا هیأت مدیره را قادر به انجام مسئولیت های محوله و قانونی خود سازد.

اصل ۱۵: صرف نظر از این که فعالیت های حسابرسی داخلی برون سپاری شده است یا خیر، هیأت مدیره مسئولیت نهایی کارکرد حسابرسی داخلی را بر عهده خواهد داشت.

اصل مربوط به رابطه مسئولین نظارتی و کارکرد حسابرسی داخلی

اصل ۱۶: ناظران بانکی باید دارای ارتباط منظم با حسابرسان داخلی بانک به منظور انجام موارد زیر باشند: (۱) تبادل نظر در رابطه با موارد ریسکی شناسایی شده توسط ناظران و حسابرسان داخلی (۲) شناسایی شاخص های مورد استفاده بانک برای کاهش ریسک (۳) پایش واکنش بانک به ضعف های شناسایی شده.

اصول مربوط به ارزیابی نظارتی از کارکرد حسابرسی داخلی

اصل ۱۷: ناظران بانکی باید به طور منظم بررسی کنند که آیا واحد حسابرسی داخلی دارای جایگاه و اختیار کافی در بانک بوده و بر مبنای اصول صحیح عمل می کند یا خیر؟

اصل ۱۸: ناظران بانکی باید تمامی ضعف های واحد حسابرسی داخلی را که شناسایی کرده اند به طور رسمی به هیأت مدیره گزارش داده و اقدامات اصلاحی به موقع را الزام کنند.

اصل ۱۹: مسئولین نظارتی باید تأثیر ارزیابی خود از واحد حسابرسی داخلی را در تعیین مشخصه ریسکی بانک و امور نظارتی مد نظر قرار دهند.

اصل ۲۰: مسئولین نظارتی باید برای اتخاذ اقدامات رسمی و غیررسمی نظارتی در جهت الزام هیأت مدیره و مدیریت ارشد برای اصلاح تمام ناکارائی‌های شناخته شده حسابرسی داخلی در یک چارچوب زمانی مشخص و ارائه گزارش‌های کتبی دوره‌ای مربوط به میزان پیشرفت به ناظران، دارای آمادگی باشند.

بخش اول: انتظارات نظارتی در خصوص کارکرد حسابرسی داخلی

اصل ۱: حسابرسی داخلی مؤثر اطمینان مستقلی را برای هیأت مدیره و مدیریت ارشد درباره کیفیت و میزان اثربخشی کنترل داخلی بانک، مدیریت ریسک و سیستم‌ها و فرایندهای حاکمیتی فراهم می‌آورد؛ به طوری که به هیأت مدیره و مدیریت ارشد کمک می‌کند که از سازمان خود و اعتبار آن حمایت کنند.

▪ کارکرد حسابرسی داخلی

۱۰. حسابرسی داخلی نقش مهمی در نگهداری و ارزیابی مستمر کنترل داخلی، مدیریت ریسک و سیستم‌ها و فرایندهای حاکمیتی بانک- حوزه‌هایی که مسئولین نظارتی توجه زیادی به آن‌ها دارند، بر عهده دارند. علاوه بر این، حسابرسان داخلی و ناظران بانکی، رویکردهای مبتنی بر ریسک را برای تعیین برنامه‌های کاری و اقدامات خود مورد استفاده قرار می‌دهند. علی‌رغم این‌که حسابرسان و ناظران بانکی هر کدام دارای اختیارات متفاوت بوده و مسئول ارزیابی‌ها و قضاوت‌های خود هستند، ممکن است که موارد ریسکی یکسان یا مشابه / مرتبگی را شناسایی کنند.
۱۱. حسابرسی داخلی باید دیدگاه آگاهانه و مستقل درباره ریسک‌هایی که بانک با آن روبرو می‌شود را بر اساس میزان دسترسی به اطلاعات و داده‌های بانک، بررسی‌های خود و صلاحیت حرفه‌ای، ایجاد کرده و توسعه دهد. حسابرسی داخلی باید قادر به ارائه دیدگاه‌ها، یافته‌ها و نتایج کار خود به طور مستقیم به کمیته حسابرسی و هیأت مدیره به منظور کمک به امر نظارت بر مدیریت ارشد توسط هیأت مدیره باشد.

▪ ویژگی‌های اصلی حسابرسی داخلی

۱۲. ویژگی‌های زیر برای عملکرد مؤثر حسابرسی داخلی ضروری می‌باشند:

الف) استقلال و بی‌طرفی^۳

اصل ۲: کارکرد حسابرسی داخلی بانک باید از فعالیت‌های موضوع حسابرسی مستقل باشد. این امر مستلزم این است که حسابرسی داخلی دارای جایگاه و اختیار کافی در بانک بوده به نحوی که قادر به ایفای وظایف خود همراه با بی‌طرفی باشد.

۱۳. بر اساس برنامه حسابرسی که توسط رئیس حسابرسی داخلی تهیه و توسط هیأت مدیره تأیید می‌شود، کارکرد حسابرسی داخلی باید قادر به انجام وظایف خود در همه حوزه‌ها و کارکردهای بانک به صورت مستقل باشد. حسابرسی داخلی باید در خصوص ارائه یافته‌ها و ارزیابی‌های خود در درون بانک از طریق فرایندهای مشخص گزارش‌دهی، استقلال داشته باشد. رئیس حسابرسی داخلی باید این واحد را به شکل مناسبی رهبری کرده و دارای تجربیات لازم برای اجرای مسئولیت‌های خود در رابطه با حفظ بی‌طرفی و استقلال حسابرسی داخلی باشد.

۱۴. حسابرسی داخلی نباید در طراحی، انتخاب، پیاده‌سازی یا عملیاتی کردن شاخص‌های خاص کنترل داخلی مشارکت داشته باشد. لیکن، استقلال کارکرد حسابرسی داخلی نباید باعث شود که مدیریت ارشد نتواند اطلاعات مرتبط با ریسک و کنترل‌های داخلی را از حسابرسی داخلی درخواست کند. با این وجود، توسعه و اجرای کنترل‌های داخلی باید جزئی از مسئولیت مدیریت باشد.

۱۵. انجام کارهای روزمره به طور مستمر ممکن است از طریق کاهش بی‌طرفی حسابرسان داخلی، بر قضاوت منتقدانه آن‌ها، تأثیر منفی بگذارد. بنابراین، مناسب است که در صورت امکان و بدون به خطر افتادن صلاحیت و تخصص حسابرسان داخلی، برای کارکنان حسابرسی داخلی به صورت دوره‌ای در درون این واحد گردش شغلی ایجاد کرد. به علاوه، یک بانک ممکن است که کارکنان را از سایر واحدها به واحد حسابرسی داخلی یا بالعکس منتقل کند. گردش شغلی کارکنان در واحد حسابرسی داخلی و انتقال کارکنان به این واحد و یا از واحد حسابرسی داخلی به سایر واحدها، باید بر اساس یک سیاست مکتوب انجام شود. این سیاست باید به گونه‌ای طراحی شود که از تضاد منافع جلوگیری کند. این امر شامل یک دوره عدم حسابرسی داخلی بخشی از بانک می‌باشد که شخص قبلاً در آن قسمت مشغول به کار بوده است.

۱۶. اگر حقوق و مزایای کارکنان حسابرسی داخلی وابسته به عملکرد مالی بخش تحت حسابرسی باشد، ممکن است استقلال و بی‌طرفی حسابرسی داخلی کاهش یابد. حقوق و مزایای رئیس واحد حسابرسی داخلی باید بر مبنای

^۳ واژه‌های "استقلال" و "بی‌طرفی" دارای معانی ویژه در حسابرسی داخلی هستند. واژه نامه مؤسسه حسابرسان داخلی استقلال را به عنوان رهایی از شرایط تهدیدکننده توانایی حسابرسی داخلی در انجام صحیح مسئولیت‌ها تعریف می‌کند. بی‌طرفی به عنوان نگرش ذهنی غیرجانبدارانه است که به حسابرسان داخلی این اجازه را می‌دهد که به نحوی کارها را انجام دهند که به نتیجه کار خود اعتقاد داشته و هیچ نوع سازشی در رابطه با کیفیت کار به وجود نیاید. بی‌طرفی، حسابرسان داخلی را الزام می‌کند که آنها در قضاوت خود درباره موضوعات حسابرسی تابع دیگران نباشند.

سیاست‌ها و رویه‌های تعیین حقوق و مزایای بانک مشخص شود. پاداش جبران عملکرد رئیس حسابرسی داخلی یا کارکنان واحد حسابرسی داخلی باید به گونه‌ای سازمان‌دهی شود که مانع از ایجاد تضاد منافع و مصالحه در مورد استقلال و بی‌طرفی گردد.

ب) صلاحیت و مراقبت تخصصی و حرفه‌ای

اصل ۳: دانش و تجربه به عنوان جزئی از صلاحیت حرفه‌ای هر یک از حسابرسان داخلی و مجموعه آن‌ها برای اثربخشی حسابرسی داخلی بانک ضروری می‌باشد.

۱۷. صلاحیت حرفه‌ای به توانایی حسابرسان در جمع‌آوری و درک اطلاعات به منظور بررسی و ارزیابی شواهد حسابرسی و ارتباط با ذینفع‌های واحد حسابرسی داخلی بستگی دارد. صلاحیت حرفه‌ای باید با متدولوژی‌ها و ابزارهای مناسب و دانش کافی درباره تکنیک‌های حسابرسی همراه شود.

۱۸. رئیس واحد حسابرسی داخلی مسئول جذب منابع انسانی با شایستگی‌ها و مهارت کافی به منظور انجام حسابرسی داخلی مطابق با صلاحیت حرفه‌ای و در سطح قابل قبول می‌باشد. وی باید به‌طور مستمر مهارت‌های حرفه‌ای مورد نیاز برای انجام چنین کاری را ارزیابی و پایش کند. مهارت‌های مورد نیاز برای حسابرسان داخلی ارشد باید شامل توانایی قضاوت در مورد نتایج و تأثیرگذاری در بالاترین سطح سازمان باشد.

۱۹. رئیس حسابرسی داخلی باید از آموزش مستمر مناسب کارکنان حسابرسی داخلی به منظور رویارویی با پیچیدگی‌های فنی فزاینده در فعالیت‌های بانک‌ها و تنوع در حال افزایش امور ناشی از معرفی فرایندها و محصولات جدید در بانک‌ها و سایر پیشرفت‌ها در بخش مالی اطمینان حاصل کند.

۲۰. حسابرسان داخلی باید برای بررسی همه حوزه‌های فعالیت بانک شایستگی داشته باشند. هنگامی که برون‌سپاری^۴ مطرح باشد، رئیس حسابرسی داخلی مسئول نظارت کافی و حصول اطمینان از انتقال کافی دانش از متخصصان بیرونی به کارکنان حسابرسی داخلی بانک می‌باشد. وی باید اطمینان حاصل کند که استفاده از متخصصان بیرونی، استقلال و بی‌طرفی حسابرسی داخلی را به مخاطره نیاندازد.^۵

۲۱. حسابرسان داخلی باید مراقبت‌ها و تجربیاتی که به‌صورت معقول از یک فرد محتاط، حرفه‌ای و شایسته انتظار می‌رود را بکار بگیرند. مراقبت‌های حرفه‌ای به معنای مصونیت از خطا نیست لذا حسابرسان داخلی که دارای شایستگی و تخصص محدودی در یک حوزه خاص هستند باید به وسیله حسابرسان داخلی با تجربه‌تر نظارت شوند.

^۴ برون‌سپاری عبارت است از استفاده از متخصصان خارج از سازمان بانکی به منظور انجام فعالیت‌های حسابرسی داخلی برای کمک به واحد حسابرسی داخلی.

^۵ اگر از متخصصان داخلی بانک (اصطلاحاً حسابرسان میهمان) به جای متخصصان بیرونی یا علاوه بر آنها استفاده شود، رئیس حسابرسی داخلی دارای مسئولیت‌های یکسانی برای نظارت، انتقال دانش، استقلال و بی‌طرفی می‌باشد.

ج) اخلاق حرفه‌ای

اصل ۴: حسابرسان داخلی باید با درستکاری انجام وظیفه کنند.

۲۲. درستکاری با الزام حسابرسان داخلی به داشتن صراحت، صداقت و راستگویی، باعث ایجاد اعتماد می‌شود. این امر مبنایی را برای اعتماد بر قضاوت حرفه‌ای حسابرسان فراهم می‌کند.
۲۳. حسابرسان داخلی باید محرمانه بودن اطلاعات به دست آمده در حین انجام وظیفه خود را مدنظر قرار دهند. آن‌ها نباید برای منفعت شخصی یا اقدامات مغرضانه از این اطلاعات استفاده کنند و باید در نگهداری اطلاعات بدست آمده کوشا باشند.
۲۴. رئیس و تمامی کارکنان حسابرسی داخلی باید از تضاد منافع اجتناب کنند. حسابرسان داخلی که از بین کارکنان بانک انتخاب می‌شوند قبل از سپری شدن یک دوره انحصار طولانی، نباید در فعالیت‌های حسابرسی که قبلاً در آن بخش مسئولیت داشته‌اند بکار گرفته شوند. علاوه بر این، ترتیبات مربوط به جبران خدمات نباید انگیزه رفتار مغایر با ویژگی‌ها و اهداف کارکرد حسابرسی داخلی برای حسابرسان داخلی ایجاد کند.
۲۵. حسابرسان داخلی باید اصول اخلاقی بانک را (در صورت وجود) بکارگیرند یا به اصول اخلاقی بین‌المللی برای حسابرسان داخلی مانند اصول انجمن حسابرسان داخلی^۶ پایبند باشند. اصول اخلاقی حداقل باید اصول بی‌طرفی، صلاحیت، رازداری و درستکاری را در برگیرد.

▪ منشور حسابرسی داخلی

اصل ۵: هر بانک باید دارای منشور حسابرسی داخلی بوده به گونه‌ای که هدف، جایگاه و اختیار حسابرسی داخلی در بانک را طبق موارد مطرح شده در اصل اول به شکلی که باعث بهبود کارکرد مؤثر حسابرسی داخلی شود، تشریح کند.

۲۶. منشور حسابرسی باید توسط رئیس حسابرسی داخلی تهیه و تنظیم و به صورت دوره‌ای بازنگری شود و توسط هیأت مدیره تصویب گردد. این منشور باید در دسترس همه ذی‌نفعان داخلی سازمان باشد و در شرایط معینی مثلاً برای مؤسسات پذیرفته شده در بورس، در دسترس ذینفعان بیرونی هم قرار بگیرد.
۲۷. منشور حسابرسی داخلی باید حداقل موارد زیر را تعیین و پایه‌گذاری نماید:

- جایگاه حسابرسی داخلی در بانک، اختیارات، مسئولیت‌ها و رابطه آن با سایر کارکردهای کنترلی به شکلی که اثربخشی حسابرسی داخلی همان‌طور که در اصل ۱ توضیح داده شد، بهبود یابد؛

^۶ انجمن حسابرسان داخلی (IIA) و هیأت بین‌المللی استانداردهای اخلاقی حسابداران (IESBA) هر کدام یک سری اصول اخلاقی را منتشر کرده‌اند. اصول مذکور بر اهمیت اصل درستکاری تأکید می‌کند.

- اهداف و حوزه کارکرد حسابرسی داخلی؛
- ویژه‌گی‌های اصلی حسابرسی داخلی که در بند دوم از بخش اول توضیح داده شد؛
- الزام حسابرسان داخلی برای ارائه نتایج کار، توصیفی در رابطه با چگونگی انجام این کار و فردی که باید به آن گزارش شود (سیر گزارش‌دهی)؛
- معیارهایی برای تعیین زمان و چگونگی برون‌سپاری برخی از امور حسابرسی داخلی به متخصصان برون‌سازمانی؛
- ضوابط و شرایطی که بر مبنای آن حسابرسی داخلی موظف می‌شود که خدمات مشاوره‌ای ارائه یا امور خاص دیگری انجام دهد؛
- مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی رئیس حسابرسی داخلی؛
- الزام انطباق با استانداردهای معتبر حسابرسی داخلی؛
- رویه‌هایی برای همکاری واحد حسابرسی داخلی با حسابرسان مستقل یا قانونی؛

۲۸. تا جایی که مرتبط با وظایف و عملکرد حسابرسان باشد، منشور حسابرسی باید واحد حسابرسی داخلی را قادر به ایجاد رابطه مستقیم با همه کارکنان به منظور بررسی فعالیت‌های بانک و دسترسی بی‌قید و شرط و کامل به همه مدارک و مستندات، پرونده‌ها، داده‌ها و دارایی‌های فیزیکی بانک نماید. این امر شامل دستیابی به سیستم‌های اطلاعات مدیریت و سوابق و صورت‌جلسات تمام افراد تصمیم‌گیرنده و گزارش‌های مشاوران نیز می‌شود.

▪ حوزه فعالیت

اصل ۶: همه فعالیت‌ها (شامل فعالیت‌های برون‌سپاری شده) و تمام واحدهای مستقل بانک باید در حوزه کلی کارکرد حسابرسی داخلی قرار داشته باشد.

۲۹. حوزه فعالیت‌های حسابرسی داخلی باید شامل بررسی و ارزیابی میزان اثربخشی کنترل داخلی، مدیریت ریسک و سیستم‌ها و فرایندهای حاکمیتی کل بانک باشد. این فعالیت‌ها شامل فعالیت‌های برون‌سپاری شده یک بانک، شعب و شرکت‌های فرعی آن هم می‌شود.

۳۰. حسابرسی داخلی باید به‌طور مستقل موارد زیر را مورد ارزیابی قرار دهد:

- اثربخشی و کارایی کنترل داخلی، مدیریت ریسک و سیستم‌های حاکمیتی در خصوص ریسک‌های بالفعل و بالقوه؛
- قابلیت اتکا، اثربخشی و یکپارچگی فرایندها و سیستم‌های اطلاعات مدیریت (از جمله میزان مرتبط بودن، صحت اطلاعات، کامل بودن، قابلیت دسترسی، جامعیت و محرمانه بودن داده‌ها)؛

- پایش میزان انطباق با قوانین و مقررات، از جمله همه الزامات تعیین شده توسط ناظران؛ و
- حفاظت از دارایی‌ها.

۳۱. تهیه برنامه سالانه حسابرسی داخلی که می‌تواند بخشی از یک برنامه چند ساله باشد به عهده رئیس حسابرسی داخلی است. این برنامه باید بر مبنای ارزیابی کامل از ریسک (از جمله اطلاعات بدست آمده از مدیریت ارشد و هیأت مدیره) بوده و حداقل به صورت سالانه (یا در بازه‌های زمانی کوتاه‌تر به منظور توانایی در ارزیابی مستمر و به هنگام عوامل ریسکی) به‌روز شود. تأیید برنامه حسابرسی داخلی توسط هیأت مدیره بر این موضوع دلالت دارد که بودجه مناسبی برای فعالیت‌های حسابرسی داخلی وجود خواهد داشت. این بودجه باید به اندازه کافی به منظور سازگاری با تغییرات برنامه حسابرسی داخلی در پاسخ به تغییرات ایجاد شده در مشخصه ریسکی بانک منعطف باشد.

اصل ۷: حوزه فعالیت‌های کارکرد حسابرسی داخلی باید این اطمینان را فراهم سازد که موضوعات مقرراتی در برنامه حسابرسی به اندازه کافی در نظر گرفته شده است.

۳۲. حسابرسی داخلی باید دارای توانایی و شایستگی مناسب در خصوص شناخت موضوعات مقرراتی بوده و آن‌ها را بر مبنای نتایج ارزیابی کامل ریسک به‌طور منظم بررسی کند. این موضوع شامل سیاست‌ها، فرایندها و شاخص‌های حاکمیتی ایجاد شده در رابطه با اصول مقرراتی مختلف و رهنمودها و قواعد ایجاد شده توسط مسئولین مربوط می‌شود. علی‌الخصوص، واحد حسابرسی داخلی بانک باید دارای ظرفیت بررسی کارکردهای اصلی مدیریت ریسک، کفایت سرمایه مقرراتی و کنترل نقدینگی، گزارش‌دهی داخلی و کنترلی، میزان انطباق با مقررات و کارکرد تأمین مالی باشد.

الف) مدیریت ریسک

۳۳. فرایندهای مدیریت ریسک بانک به‌گونه‌ای است که از الزامات مقرراتی و روبه‌های صحیح و ایمن بانکی تبعیت و حمایت می‌کند. بنابراین، حسابرسی داخلی باید موضوعات زیر را در مورد مدیریت ریسک در نظر بگیرد:

- تشکیلات و وظایف و اختیارات واحد مدیریت ریسک در خصوص ریسک‌های بازار، اعتباری، نقدینگی، نرخ بهره، عملیاتی و قانونی؛
- ارزیابی ریسک‌پذیری، میزان اهمیت و گزارش‌دهی موضوعات و تصمیمات اتخاذ شده توسط واحد مدیریت ریسک؛
- کفایت فرایندها و سیستم‌های مدیریت ریسک برای شناسایی، اندازه‌گیری، ارزیابی، کنترل، پاسخ‌گویی و گزارش‌دهی در خصوص همه ریسک‌های ناشی از فعالیت‌های بانک؛

- یکپارچگی سیستم‌های اطلاعات مدیریت ریسک از جمله صحت، قابلیت اتکا و کامل بودن داده‌های استفاده شده؛ و

- تأیید و بررسی مستمر مدل‌های ریسک، از جنبه‌های میزان سازگاری، به موقع بودن، استقلال و قابلیت اتکاء منابع داده‌های مورد استفاده در این مدل‌ها.

زمانی که مدیریت ریسک از وجود اختلاف نظر مهم بین مدیریت ارشد و واحد مدیریت ریسک، درخصوص سطح ریسکی که بانک با آن روبرو است، هیأت مدیره را مطلع نکند، رئیس حسابرسی داخلی باید در این مورد به هیأت مدیره اطلاع‌رسانی کند.

ب) کفایت سرمایه و نقدینگی

۳۴. بانک‌ها باید در خصوص سرمایه و میزان نقدینگی از چارچوب مقررات جهانی که توسط کمیته بال تصویب و در مقررات ملی لحاظ شده پیروی کنند. این چارچوب شامل شاخص‌هایی برای تقویت سرمایه مقرراتی و نقدینگی جهانی می‌باشد. حوزه عمل حسابرسی داخلی باید دربرگیرنده همه الزامات این چارچوب و به‌طور خاص مقررات احتیاطی مربوط به بانک برای شناسایی و اندازه‌گیری سرمایه مقرراتی و ارزیابی میزان کفایت سرمایه در ارتباط با ریسک‌های بانک و حداقل نسبت‌های تعیین شده باشد.

۳۵. حسابرسی داخلی باید رویه‌های مدیریت برای انجام آزمون بحران در خصوص سرمایه بانک را با توجه به تناوب این آزمون، هدف آن (به عنوان مثال پایش داخلی و الزام مقرراتی)، منطقی بودن سناریوها و مفروضات و قابلیت اتکا رویه‌های بکار گرفته شده، بررسی نماید.

۳۶. به علاوه، فرایندها و سیستم‌های اندازه‌گیری و پایش وضعیت نقدینگی بانک در رابطه با مشخصه ریسکی آن، محیط بیرونی و حداقل الزامات مقرراتی باید در حوزه عمل حسابرسی داخلی قرار گیرد.

ج) گزارش‌دهی داخلی و مقرراتی

۳۷. علاوه بر موضوعاتی که در بالا مطرح شد، حساب‌رسان داخلی باید به‌طور منظم اتربخشی فرایندی که ایجادکننده ارتباط بین واحدهای ریسک و گزارش‌دهی جهت تهیه گزارش‌های به موقع، صحیح، مربوط و قابل اتکا برای مدیریت داخلی و ناظران است را ارزیابی کنند.

۳۸. این موضوع شامل گزارش‌های استاندارد است که محاسبات بانک را در خصوص سرمایه، الزامات و نسبت‌ها مستند می‌کند. همچنین، ممکن است دربرگیرنده افشاء اطلاعات به عموم به منظور تسهیل در امر شفاف‌سازی و نظم بازار مانند افشاء اطلاعات مطرح شده در رکن ۳ [بال II] و گزارش موضوعات مقرراتی در گزارش‌های عمومی بانک نیز باشد.

د) واحد تطبیق^۷

۳۹. حوزه فعالیت‌های واحد تطبیق باید یکی از موضوعات بررسی دوره‌ای واحد حسابرسی داخلی باشد.
۴۰. قوانین، قواعد و استانداردهای تطبیق شامل قواعد و استانداردهای اولیه تعیین شده توسط قانون‌گذار و ناظران، عرف بازار، آیین‌نامه‌های تنظیم شده توسط مجامع صنعتی و آیین رفتار داخلی کارکنان بانک می‌شود.
۴۱. حسابرسی واحد تطبیق باید شامل ارزیابی اثربخشی نحوه انجام مسئولیت‌های این واحد باشد.

ه) واحد مالی

۴۲. واحد مالی بانک^۸ مسئول درستی و صحت داده‌ها و گزارش‌های مالی است. ابعاد اصلی فعالیت‌های مالی (به عنوان مثال محاسبات، ارزیابی سود و زیان و اندوخته‌ها) در منابع سرمایه‌ای تأثیر گذاشته و بنابراین کنترل‌های موجود در این خصوص باید کامل بوده و متناسب با ریسک‌ها و کسب و کارهای مشابه مورد استفاده قرار گیرد. بر همین اساس، قرار گرفتن چنین کنترل‌هایی در بررسی‌های دوره‌ای حسابرسی داخلی با استفاده از منابع و تخصص‌های مختلف در ارزیابی مؤثر فعالیت‌های بانک حائز اهمیت است.
۴۳. حسابرسی داخلی باید برای ارزیابی محیط کنترل ارزش‌گذاری، قابلیت دسترسی و اتکا اطلاعات و شواهد استفاده شده در فرایند ارزش‌گذاری و همچنین قابلیت اتکا ارزش‌های منصفانه برآوردی منابع کافی را اختصاص دهد. این امر از طریق بررسی فرایندهای بازبینی مستقل قیمت‌ها و آزمون نحوه ارزش‌گذاری معاملات مهم بدست می‌آید.
۴۴. حسابرسی داخلی باید در حوزه عمل خود موارد زیر را لحاظ کند (این فهرست ممکن است جامع نباشد):

- سازمان و اختیارات واحد مالی؛
- کفایت و یکپارچگی داده‌ها و سیستم‌ها و فرایندهای مالی برای شناخت، دریافت، اندازه‌گیری و گزارش کامل اطلاعات اصلی از جمله اطلاعات مربوط به سود و زیان، ارزش‌گذاری ابزارهای مالی و ذخایر کاهش ارزش؛
- تأیید و نگهداری مدل‌های قیمت‌گذاری از جمله تأیید سازگاری، به موقع بودن، استقلال و قابلیت اتکای منابع داده‌های استفاده شده در این مدل‌ها؛
- کنترل‌هایی برای کشف و جلوگیری از تخلف در معاملات؛
- کنترل‌های ترازنامه‌ای شامل تطبیق‌های مهم و اقدامات مربوط به آن (به عنوان مثال، تعدیلات)

^۷ این موضوع درباره میزان انطباق با مقررات و کارکرد آن در بانک‌ها بوده که در آوریل ۲۰۰۵ توسط کمیته بال منتشر شده است.
^۸ موضوع تأمین مالی شامل ارزش‌گذاری، مدل‌سازی، کنترل محصول و کنترل مالی است.

▪ موضوعات مربوط به حاکمیت شرکتی

۴۵. پیوست (۱) نمونه‌ای از بررسی اصول و استانداردهای مرتبط با حسابرسی داخلی، ساختار حاکمیت شرکتی و کانال‌های ارتباطی در مدل کلی حاکمیت بانک را ارائه می‌دهد.

❖ دوام و ثبات کارکرد حسابرسی داخلی

اصل ۸: هر بانک باید دارای حسابرسی داخلی دائمی باشد. در خصوص بانک‌های داخل شرکت هلدینگ و

گروه بانکی، حسابرسی داخلی باید بر اساس اصل ۱۴ شکل بگیرد.

۴۶. هیأت مدیره و مدیریت ارشد به منظور انجام وظایف و مسئولیت‌های خود باید همه شاخص‌های لازم برای حصول اطمینان از داشتن کارکرد حسابرسی داخلی دائم، پایدار و متناسب با اندازه، ماهیت عملیات و پیچیدگی سازمانی بانک را بکار بگیرد.

۴۷. فعالیت‌های حسابرسی داخلی معمولاً باید توسط کارکنان حسابرسی داخلی بانک انجام شود. زمانی که تمام یا بخشی از فعالیت‌های حسابرسی داخلی بانک برون‌سپاری شود، هیأت مدیره بانک مسئول نهایی انجام این فعالیت‌ها و وجود واحد حسابرسی داخلی در بانک خواهد بود. توضیح بیشتر در خصوص برون‌سپاری فعالیت‌های حسابرسی داخلی در اصل ۱۵ و پاراگراف‌های مربوط به آن ارائه می‌شود.

❖ مسئولیت‌های هیأت مدیره و مدیریت ارشد

اصل ۹: هیأت مدیره بانک‌ها دارای مسئولیت نهایی در رابطه با حصول اطمینان از ایجاد و نگهداری یک نظام کنترل

داخلی کارا، مؤثر و مناسب توسط مدیریت ارشد می‌باشد. بر این اساس، هیأت مدیره باید از حسابرسی داخلی در انجام مؤثر وظایفش حمایت کند.

۴۸. هیأت مدیره باید حداقل یک‌بار در سال، اثربخشی و کارایی نظام کنترل داخلی را بر مبنای اطلاعات ارائه شده توسط حسابرسی داخلی بررسی کند. علاوه بر این، هیأت مدیره، به عنوان بخشی از مسئولیت‌های نظارتی خود، باید عملکرد حسابرسی داخلی را بررسی کند. هیأت مدیره باید به صورت دوره‌ای پرداخت حق الزحمه بابت بررسی کیفیت حسابرسی داخلی توسط شخص مستقل را مد نظر قرار دهد.

۴۹. مدیریت ارشد باید چارچوب کنترل داخلی را به گونه‌ای گسترش دهد که ریسک‌های بانک را شناسایی، اندازه‌گیری، پیش و کنترل کند. مدیریت ارشد باید ساختار سازمانی را به گونه‌ای ایجاد کند که مسئولیت‌ها، اختیارات و نحوه گزارش‌دهی را به طور شفاف تعیین کرده و از انجام مؤثر مسئولیت‌های واگذار شده اطمینان

حاصل کند. یکی از وظایف مشخص مدیریت ارشد، گزارش در مورد گستره عمل و نحوه عملکرد چارچوب کنترل داخلی به هیأت مدیره است.

۵۰. مدیریت ارشد باید درباره توسعه‌ها، ابتکارات، پروژه‌ها، محصولات و تغییرات جدید در عملیات به واحد حسابرسی داخلی اطلاع‌رسانی کرده و اطمینان حاصل کند که همه ریسک‌های مربوط اعم از ریسک‌های موجود یا پیش‌بینی شده به موقع شناسایی و اطلاع‌رسانی شوند.

۵۱. مدیریت ارشد باید در خصوص حصول اطمینان از انجام اقدامات مناسب و به موقع در رابطه با همه یافته‌ها و توصیه‌های حسابرسی داخلی پاسخگو باشد.

۵۲. مدیریت ارشد باید اطمینان حاصل کند که رئیس حسابرسی داخلی دارای منابع کافی اعم از منابع مالی و غیرمالی برای انجام وظایف خود بر مبنای برنامه سالانه حسابرسی داخلی، حوزه عمل و بودجه تصویب شده توسط کمیته حسابرسی باشد.

❖ مسئولیت‌های کمیته حسابرسی در رابطه با حسابرسی داخلی

اصل ۱۰: کمیته حسابرسی یا معادل آن، باید بر کارکرد حسابرسی داخلی بانک نظارت داشته باشد.

۵۳. این اصل زمانی موضوعیت پیدا می‌کند که کمیته حسابرسی توسط هیأت مدیره ایجاد شده باشد. در صورت عدم وجود کمیته حسابرسی، مسئولیت‌های مشروحه ذیل بر عهده هیأت مدیره قرار می‌گیرد. بر اساس پاراگراف ۵۰ سند کمیته بال تحت عنوان /اصول توسعه حاکمیت شرکتی، بانک‌های بزرگ و بین‌المللی باید دارای یک کمیته حسابرسی یا معادل آن باشند. سایر بانک‌ها نیز به ایجاد چنین کمیته‌ای تشویق می‌شوند.

۵۴. کمیته حسابرسی در کارکرد نظارتی خود باید از توانایی حسابرسی داخلی برای انجام مسئولیت‌های خود به‌طور مستقل و مطابق با اصل (۲) سند حاضر اطمینان حاصل کند. این موضوع همچنین شامل بررسی و تأیید برنامه حسابرسی، تعیین گستره عمل آن و بودجه حسابرسی داخلی می‌باشد. کمیته حسابرسی، گزارش‌های اصلی حسابرسی را بررسی کرده و باید اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد اقدامات لازم و اصلاحی به‌موقع را به منظور تعیین ضعف‌های موجود در کنترل، میزان انطباق با سیاست‌ها، قوانین و مقررات و سایر ایرادات گزارش شده توسط واحد حسابرسی داخلی اتخاذ کند.

۵۵. پیوست (۲) مسئولیت‌های کمیته حسابرسی را نشان می‌دهد.

❖ مدیریت واحد حسابرسی داخلی

اصل ۱۱: رئیس واحد حسابرسی داخلی باید مسئول حصول اطمینان از انطباق کارکرد این واحد با استانداردهای

حسابرسی داخلی و اصول اخلاقی مربوط باشد.

۵۶. رئیس واحد حسابرسی داخلی باید از انطباق کارکرد این واحد با استانداردهای حسابرسی داخلی از جمله

«استانداردهای بین‌المللی برای امور حرفه‌ای حسابرسی داخلی» مطرح شده توسط مؤسسه حسابرسان

داخلی، اطمینان حاصل کند. به علاوه، حسابرسان باید به اصول اخلاقی مربوط پایبند باشند (به پاراگراف ۲۵

مراجعه شود).

۵۷. کمیته حسابرسی باید اطمینان حاصل کند که رئیس واحد حسابرسی داخلی فردی درستکار باشد. این بدان معنی

است که وی قادر به انجام کارها با صداقت، پشتکار و مسئولیت‌پذیری باشد. این موضوع همچنین بیان‌گر

این است که این فرد به قوانین توجه داشته و در هیچ نوع فعالیت غیرقانونی وارد نمی‌شود. همچنین، رئیس واحد

حسابرسی داخلی باید از درستکاری و صداقت کارکنان واحد حسابرسی داخلی هم اطمینان حاصل کند.

❖ گزارش‌دهی حسابرسی داخلی

اصل ۱۲: حسابرسی داخلی باید به هیأت مدیره یا کمیته حسابرسی آن در مورد همه موضوعات مرتبط با اختیارات

خود، همان‌طور که در منشور حسابرسی داخلی مطرح شد، پاسخگو باشد.

۵۸. حسابرسی داخلی باید نسبت به هیأت مدیره یا کمیته حسابرسی پاسخگو باشد. همچنین باید در اسرع وقت

مدیریت ارشد را نسبت به یافته‌های خود مطلع سازد.

۵۹. مدیریت ارشد مسئول اجرا و نگهداری فرایندها و نظام کنترل داخلی مؤثر و مناسب می‌باشد. بنابراین، حسابرسی

داخلی باید مدیریت ارشد را از همه یافته‌های مهم به منظور انجام اقدامات اصلاحی به موقع مطلع سازد. متعاقباً

واحد حسابرسی داخلی باید همراه با مدیریت ارشد نتایج اقدامات اصلاحی را پی‌گیری نماید. رئیس واحد

حسابرسی داخلی باید در مورد وضعیت یافته‌هایی که هنوز توسط مدیریت ارشد تصحیح نشده‌اند به هیأت مدیره یا

کمیته حسابرسی گزارش دهد.

❖ رابطه بین بخش‌های حسابرسی داخلی، تطبیق و مدیریت ریسک

اصل ۱۳: واحد حسابرسی داخلی باید به صورت مستقل میزان اثربخشی و کارایی کنترل داخلی، مدیریت ریسک و

سیستم‌های حاکمیتی و فرایندهای ایجاد شده توسط واحدهای تجاری را ارزیابی و از این کارکردها حمایت کرده و

اطمینان خاطری را درباره کفایت این فرایندها و سیستم‌ها فراهم آورد.

۶۰ رابطه بین واحدهای عملیاتی بانک [صف]، واحدهای پشتیبانی و حسابرسی داخلی را می‌توان با استفاده از یک مدل کنترلی سه سطحی توضیح داد. واحدهای عملیاتی اولین سطح این مدل هستند. این واحدها در محدوده تعیین شده برای پذیرش ریسک، مسئول شناسایی، ارزیابی و کنترل ریسک‌های مربوط به کسب و کار خود هستند. دومین سطح کنترلی شامل واحدهای پشتیبانی مانند واحدهای مدیریت ریسک، تطبیق، حقوقی، منابع انسانی، تأمین مالی، عملیات و فن‌آوری می‌شود. هر یک از این واحدها، با برقراری ارتباط نزدیک با واحدهای عملیاتی، اطمینان حاصل می‌کنند که ریسک‌های موجود در سطح صف به شکل مناسب شناخته و مدیریت شده‌اند. واحدهای پشتیبانی به تعریف راهبرد، پیاده‌سازی رویه‌ها و سیاست‌های بانک و جمع‌آوری اطلاعات برای ایجاد نگرشی درباره ریسک در سطح کل بانک کمک می‌کنند. سومین سطح کنترلی، حسابرسی داخلی است که به‌طور مستقل، اثربخشی فرایندهای ایجاد شده در سطوح اول و دوم کنترلی را ارزیابی کرده و اطمینانی را درباره صحت این فرایندها فراهم می‌کند.

سطح کنترلی	مثال	رویکرد
سطح اول	واحدهای صف، هر نوع فعالیت مربوط به ارتباط مستقیم با مشتری	مبتنی بر معاملات، مستمر
سطح دوم	مدیریت ریسک، تطبیق، حقوقی، منابع انسانی، مالی، عملیات و فن‌آوری	مبتنی بر ریسک، مستمر یا دوره‌ای
سطح سوم	حسابرسی داخلی	مبتنی بر ریسک، دوره‌ای

۶۱ مسئولیت کنترل داخلی از یک سطح کنترلی به سطح بعدی منتقل نمی‌شود.

▪ حسابرسی داخلی در یک گروه یا شرکت هلدینگ

اصل ۱۴: در تمامی بانک‌های یک سازمان بانکی، به منظور تسهیل در داشتن یک رویکرد همسان نسبت به حسابرسی

داخلی، هیأت مدیره هر بانک در گروه بانکی یا شرکت هلدینگ، باید از یکی از موارد زیر اطمینان حاصل کند:

الف) بانک دارای حسابرسی داخلی مخصوص به خود باشد که در برابر هیأت مدیره پاسخگو بوده و به رئیس

حسابرسی داخلی گروه بانکی یا شرکت هلدینگ گزارش دهد؛ یا این که

ب) حسابرسی داخلی گروه بانکی یا شرکت هلدینگ، فعالیت‌های حسابرسی داخلی در بانک را به اندازه کافی

انجام داده تا هیأت مدیره را قادر به انجام مسئولیت‌های محوله و قانونی خود سازد.

۶۲ هیأت مدیره هر بانک در یک گروه یا شرکت هلدینگ باید اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد بانک فرایندها و نظام کنترل داخلی مناسب، کارا و مؤثر را ایجاد و نگهداری کند. همچنین هیأت مدیره باید اطمینان حاصل کند که فعالیت‌های حسابرسی داخلی بر اساس اصول سند حاضر در بانک انجام شوند. حسابرسان داخلی که کار حسابرسی داخلی در بانک را انجام می‌دهند باید به کمیته حسابرسی بانک یا کمیته‌ای معادل آن و رئیس حسابرسی داخلی شرکت هلدینگ یا گروه گزارش دهند.

۶۳ هیأت مدیره و مدیریت ارشد شرکت مادر، مسئول حصول اطمینان از وجود حسابرسی داخلی مؤثر و مناسب در کل سازمان بانکی بوده و همچنین باید از مناسب بودن سازوکارها و سیاست‌های حسابرسی داخلی با توجه به نوع ساختار، فعالیت‌های کسب و کار و ریسک‌های مربوط به همه اجزاء گروه یا شرکت هلدینگ نیز اطمینان حاصل کند.

۶۴ رئیس حسابرسی داخلی در سطح شرکت مادر، باید راهبرد حسابرسی داخلی شرکت هلدینگ یا گروه را تعریف نماید، ساختار حسابرسی داخلی در سطوح مادر [اصلی] و زیرمجموعه‌ها [فرعی] را (با مشورت هیأت مدیره این نهادها و بر اساس قوانین محلی) تعیین و اصول حسابرسی داخلی را تنظیم نماید. این امر شامل تعیین شاخص‌های مربوط به روش‌شناسی حسابرسی و تضمین کیفیت نیز می‌شود.

۶۵ واحد حسابرسی داخلی گروه یا شرکت هلدینگ باید گستره عمل حسابرسی در سازمان بانکی را تعیین کند. بدین منظور، عملکرد آن باید منطبق بر قانون و مقررات محلی بوده و دانش و تجربیات محلی را بکار گیرد.

▪ برون‌سپاری فعالیت‌های حسابرسی داخلی

اصل ۱۵: صرف نظر از این که آیا فعالیت‌های حسابرسی داخلی برون‌سپاری شده است یا خیر، هیأت مدیره مسئولیت نهایی کارکرد حسابرسی داخلی را بر عهده خواهد داشت.

۶۶ بهتر است که بانک‌های فعال بین‌المللی و بانک‌های بزرگ با استفاده از کارکنان خود فعالیت‌های حسابرسی داخلی را انجام دهند. با این وجود، برون‌سپاری محدود و هدفمند فعالیت‌های حسابرسی داخلی، می‌تواند منافی را برای بانک از جمله دستیابی به دانش و تخصص ویژه حسابرسی در صورت عدم وجود این تخصص در داخل واحد حسابرسی داخلی فراهم کند. همچنین، برون‌سپاری می‌تواند خطر عدم اجرای برنامه حسابرسی به دلیل محدودیت‌های تأمین منابع موقت را کاهش دهد. بانک‌ها باید قادر به ارائه دلایلی برای برون‌سپاری برخی از فعالیت‌های حسابرسی داخلی باشند.

۶۷ رئیس حسابرسی داخلی باید اطمینان حاصل کند که عملکرد تأمین‌کنندگان امور برون‌سپاری با اصول منشور حسابرسی داخلی بانک منطبق باشند. به منظور حفظ استقلال تأمین‌کنندگان امور برون‌سپاری، باید اطمینان حاصل

شود که آن‌ها قبلاً در موضوع برون‌سپاری شده، به بانک خدمات مشاوره‌ای ارائه نکرده باشند؛ مگر این‌که یک مدت طولانی و معقولی از زمان همکاری سپری شده باشد. همچنین، متخصصانی که در یکی از امور حسابرسی داخلی مشارکت داشته‌اند، نباید خدمات مشاوره‌ای به بخشی از بانک که اخیراً آن را حسابرسی کرده‌اند، ارائه دهند. علاوه بر این، بانک‌ها در برون‌سپاری نباید فعالیت‌های حسابرسی داخلی را به حسابرس مستقل خود واگذار کنند.^۹

۶۸. رئیس حسابرسی داخلی باید اطمینان حاصل کند که، در صورت امکان، ورود دانش از متخصصان به سازمان بانکی متناسب با نیاز آن باشد. این موضوع ممکن است از طریق مشارکت تعدادی از کارکنان حسابرسی داخلی بانک در کار متخصصان بیرونی انجام شود.

❖ ارتباط مقام نظارتی با واحد حسابرسی داخلی

۶۹. مقام نظارتی از طریق ارتباط مؤثر با واحد حسابرسی داخلی بانک در مورد موضوعات مشترک دو طرف، متفهم خواهد شد. در زمان برقراری ارتباط با حسابرسی داخلی بانک، مقام نظارتی باید شناختی از سازمان و عملیات حسابرسی داخلی آن از جمله موقعیت و اختیارات آن در بانک داشته باشد.

۷۰. از آنجایی که مقام نظارتی و واحد حسابرسی داخلی دارای نقش‌ها و مسئولیت‌های متفاوتی هستند، ناظران و حسابرسان هر کدام باید اطمینان حاصل کنند که رابطه گسترده، حدود تعیین شده، استقلال واقعی و شأن و منزلت آن‌ها را کاهش ندهد. صرف‌نظر از ارزیابی ناظران از واحد حسابرسی داخلی، ناظر باید قادر به بررسی کار حسابرسان داخلی از طریق فرایند مستمر نظارتی از جمله انجام نظارت حضوری باشد.

۷۱. ارتباط بین ناظران و واحد حسابرسی داخلی باید به صورت ساختاریافته و شفاف باشد. در اصل، ناظران شروع‌کننده این ارتباط هستند.

➤ مزایای ارتباط گسترده بین مقام نظارتی و واحد حسابرسی داخلی

اصل ۱۶: ناظران باید دارای ارتباط منظم با حسابرسان داخلی بانک به منظور انجام موارد زیر باشند: (۱) تبادل نظر در رابطه با موارد ریسکی شناسایی شده توسط ناظران و حسابرسان داخلی (۲) شناسایی شاخص‌های مورد استفاده بانک برای کاهش ریسک (۳) پایش واکنش بانک به ضعف‌های شناسایی شده.

۷۲. از آنجایی که حسابرسی داخلی ارزیابی مستقلی از میزان کفایت و رعایت روبه‌ها و سیاست‌های بانک را فراهم می‌کند، بخش اصلی نظام کنترل داخلی محسوب می‌شود. بنابراین، گفتگوی دوطرفه سازنده و رسمی با واحد

^۹ هر نوع انحراف از بهترین شیوه عملکرد، باید محدود به بانک‌های کوچک بوده و باید در محدوده استانداردهای اخلاقی مربوط به حسابرسان قانونی و مستقل باشد.

حسابرسی داخلی، مورد توجه مقام نظارتی می‌باشد. این گفتگو می‌تواند اطلاعات ارزشمندی را در مورد کیفیت نظام کنترل داخلی فراهم آورد.

۷۳. گستره ارتباط کار حسابرسان داخلی با امور نظارت به رویکرد نظارتی، ارزیابی ناظران از حسابرسی داخلی و شرایط مربوط به موضوعات جاری بستگی دارد.

۷۴. مقام نظارتی باید به صورت دوره‌ای علاوه بر ملاقات با مدیریت ارشد، با حسابرسان داخلی بانک نیز به منظور تبادل نظر در مورد تحلیل‌های مربوط به ریسک، یافته‌ها، پیشنهادات و برنامه حسابرسی ملاقات کند. ناظران بانکی باید در هر مورد در خصوص ضرورت حضور مدیریت ارشد در جلسات با حسابرسی داخلی تصمیم‌گیری کنند. همچنین، این جلسات می‌تواند شناخت از نحوه و میزان پیاده‌سازی توصیه‌های ناظران (از جمله توصیه‌های ارائه شده در طول نظارت حضوری) و حسابرسان داخلی را تسهیل کند. این ملاقات‌ها باید به اندازه کافی انجام پذیرفته تا ناظران بتوانند از اثربخشی اقدامات اتخاذ شده توسط بانک در خصوص این توصیه‌ها اطمینان حاصل نمایند. تناوب این جلسات و سایر ارتباطات بین ناظران و حسابرسان داخلی باید با اندازه، ماهیت، ریسک‌های عملیاتی و پیچیدگی ساختار بانک متناسب باشد. همچنین، ناظران ممکن است در بعضی مواقع گزارش‌های حسابرسی داخلی را مطالبه نمایند. تجزیه و تحلیل گزارش‌ها و اطلاعات حسابرسی داخلی می‌تواند به ارزیابی ناظران از نظام کنترل داخلی بانک کمک نماید.

۷۵. رابطه بین ناظران بانکی و حسابرسان داخلی یک رابطه دوطرفه است. مقام‌های نظارتی ممکن است اطلاعات مربوط را با واحد حسابرسی داخلی در صورت افزایش اثربخشی حسابرس داخلی، به اشتراک بگذارند. همچنین، مقام‌های نظارتی باید توصیه‌های ویژه‌ای را به منظور تقویت واحد حسابرسی داخلی و محیط کنترلی ارائه نمایند.

➤ موضوعات قابل بحث بین ناظران و حسابرسی داخلی

۷۶. اگرچه همه موضوعات بررسی شده توسط واحد حسابرسی داخلی به صورت بالقوه برای ناظران ارزشمند است، اما بعضی از موضوعات ارتباط بیشتری با الزامات نظارتی داشته و بنابراین به طور ویژه مورد توجه ناظران بانکی قرار می‌گیرد.

۷۷. وضعیت سرمایه و نقدینگی بانک و روش‌ها و رویه‌های آن برای تعیین، پایش، کنترل و گزارش ریسک‌های مهم، به طور مستقیم مورد توجه ناظران بانکی بوده و برای آن‌ها مهم می‌باشد. بنابراین، ناظران بانکی و حسابرسان داخلی باید در خصوص موضوعات مطرح شده در بخش الف اصل (۷) و پاراگراف‌های مرتبط با آن بحث و گفتگو نمایند.

۷۸. حسابرسی داخلی به منظور فراهم آوردن بینشی برای ناظران در مورد مدل کسب و کار، از جمله ریسک‌های موجود در فعالیت‌ها، فرایندها و کارکردهای آن و میزان کفایت کنترل و نظارت بر این ریسک‌ها، ایجاد شده است. این موارد شامل امور زیر می‌شود:

الف) نحوه اجرا و اثربخشی رویه‌های مدیریت و روش‌های ارزیابی ریسک، همان‌طور که برای ریسک اعتباری، ریسک بازار، ریسک نقدینگی، ریسک عملیاتی (از جمله فن‌آوری اطلاعات و مدیریت تداوم کسب و کار) و سایر ریسک‌های مرتبط با الزامات رکن ۲ در موضوع کفایت سرمایه کمیته بال بیان شده است؛

ب) برنامه‌ریزی اقتضایی؛

ج) ترتیبات برون‌سپاری؛

د) ریسک تقلب و کلاهبرداری.

۷۹. در مواردی که داده‌های حسابداری تعیین‌کننده شاخص‌های معین مقرراتی بوده یا این که در گزارش‌های مقرراتی مورد استفاده قرار می‌گیرند، ناظران باید کار انجام شده توسط حسابرسی داخلی در ارتباط با موارد زیر را به خوبی درک کرده و از آن استفاده کنند:

الف) اندازه‌گیری (از جمله اندازه‌گیری ارزش منصفانه) و کاهش ارزش ابزارهای مالی؛

ب) معاملات مهم در ابزارهای مالی همراه با تأثیر مقرراتی آن‌ها؛

ج) سایر موارد مربوط به حوزه‌های قضاوتی حسابداری از جمله برآوردها.

۸۰. ناظران بانکی همچنین ممکن است که به موضوعات شناسایی شده در خصوص کسب و کار یا رفتار بازار از طریق انجام حسابرسی واحد تطبیق علاقه‌مند باشند؛ به عنوان مثال:

الف) گزارش‌گری معاملات؛

ب) پایبندی به قواعدی در خصوص رسیدگی به دارائی‌های مشتری؛

ج) کنترل‌ها و رویه‌های مبارزه با پولشویی؛

د) مدیریت تضاد منافع.

۸۱. هیأت مدیره و مدیریت ارشد مسئول تدوین راهبرد و ایجاد مدل‌های کسب و کار بانک هستند. اما، تغییرات ایجاد شده در آن‌ها می‌تواند دارای پیامدهایی برای کنترل داخلی بانک، مدیریت ریسک و فرایندها و سیستم‌های حاکمیتی باشد. اگرچه حسابرسی داخلی سیاست‌های بانک را تنظیم نمی‌کند و نباید در تصمیمات تجاری بانک دخالت کند، اما می‌تواند در موقعیتی باشد که از طریق به چالش کشیدن مدیریت، در این موارد تأثیرگذار باشد. حسابرسی داخلی و ناظران بانکی موارد زیر را در کار خود مورد توجه قرار می‌دهند:

الف) رویه‌های تنظیم اهداف و تصمیم‌گیری راهبردی؛

ب) کیفیت و جایگاه مدیریت و ساختار و فرایندهای حاکمیت.

ج) ارزیابی نظارتی از کار حسابرسی داخلی

۸۲. به علت نقش مهم حسابرسی داخلی در ارزیابی میزان اثربخشی فرایندها و سیستم‌های کنترل بانک، ناظران بانکی باید واحد حسابرسی داخلی را مورد ارزیابی قرار دهند. این امر بر ارزیابی کلی آن‌ها از بانک تأثیر گذاشته و به آن‌ها در تعیین میزان استفاده از کار حسابرسی داخلی کمک می‌کند.

🚩 ارزیابی از واحد حسابرسی داخلی

اصل ۱۷: ناظران بانکی باید به‌طور منظم بررسی کنند که آیا واحد حسابرسی داخلی دارای جایگاه و اختیار کافی

در بانک بوده و بر مبنای اصول صحیح عمل می‌کند یا خیر؟

۸۳. مقام نظارتی باید میزان بهبود انجام شده توسط هیأت مدیره، کمیته حسابرسی و مدیریت ارشد در خصوص محیط کنترل داخلی تحت ارزیابی یک حسابرسی داخلی صحیح را شناخته و مورد توجه قرار دهد.

۸۴. ارزیابی حسابرسی داخلی باید بر اساس انتظارات نظارتی مطابق بخش اول این رهنمود (انتظارات نظارتی در خصوص کارکرد حسابرسی داخلی)، شامل موارد زیر باشد:

- ویژگی‌های اصلی واحد حسابرسی داخلی؛
- جایگاه و اختیار واحد حسابرسی داخلی در بانک؛
- وجود منشور حسابرسی داخلی و محتویات آن؛
- حوزه کار حسابرسی داخلی و خروجی‌های آن؛
- ترتیبات حاکمیت شرکتی بکار گرفته شده برای واحد حسابرسی داخلی؛
- جایگاه این واحد در بین گروه یا شرکت هلدینگ؛
- صلاحیت، تجربه و تخصص حرفه‌ای در واحد حسابرسی داخلی؛
- نحوه پرداخت به رئیس حسابرسی داخلی و حسابرسان داخلی مهم و اصلی؛
- فعالیت‌های حسابرسی داخلی برون‌سپاری شده در صورت وجود.

۸۵. به منظور بهبود هماهنگی و ایجاد قابلیت مقایسه بانک‌ها در طول زمان و به منظور شناخت بهترین شیوه عملکرد صنعت [بانکداری]، استفاده از یک نظام رتبه‌بندی برای انجام ارزیابی واحد حسابرسی داخلی می‌تواند برای مقام نظارتی مفید باشد.

۸۶ نقاط ضعف شناخته شده در واحد حسابرسی داخلی ممکن است بر ارزیابی ناظر از مشخصه‌های ریسکی بانک تأثیر بگذارد.

۸۷ اگرچه مقام نظارتی باید به‌طور مستقل کیفیت حسابرسی داخلی را ارزیابی کند، اما کمیته حسابرسی یا معادل آن و واحد حسابرسی داخلی هر یک باید ابزارهایی را برای ارزیابی میزان کیفیت حسابرسی داخلی در اختیار داشته باشند.

۸۸ نحوه انتصاب و جایگزینی رئیس حسابرسی داخلی با ارزیابی نظارتی بانک مرتبط است. بنابراین، مقام نظارتی باید سریعاً از طریق کمیته حسابرسی یا مدیریت ارشد، در مورد انتصاب رئیس جدید حسابرسی داخلی و شایستگی‌های و تجربیات گذشته وی مطلع شود. به‌طور مشابه، هر زمانی که رئیس حسابرسی داخلی از سمت خود کناره‌گیری کند، باید به مقام نظارتی درباره این موضوع و شرایط آن اطلاع‌رسانی شود. مقام نظارتی باید جلساتی را با رئیس سابق حسابرسی داخلی برای گفتگو در مورد علت جدایی او داشته باشد.

📌 اقداماتی که باید توسط مقام نظارتی انجام پذیرد

اصل ۱۸: ناظران بانکی باید تمامی ضعف‌های واحد حسابرسی داخلی را که شناسایی کرده‌اند به‌طور رسمی به هیأت مدیره گزارش داده و اقدامات اصلاحی به موقع را الزام کنند.

۸۹ زمانی که مقام نظارتی به این نتیجه برسد که واحد حسابرسی داخلی بانک، کافی و کارا نیست باید از هیأت مدیره بخواهد تا یک برنامه اصلاحی مکتوب و مناسب به منظور اصلاح به موقع نقاط ضعف شناخته شده تهیه نماید. این برنامه مکتوب باید جهت بررسی به مقام نظارتی تحویل داده شود. در صورت عدم رضایت ناظر از برنامه ارائه شده، وی باید اعمال تغییرات یا افزودن شاخص‌های بیشتری را در برنامه الزام نماید. ناظر باید اجرایی شدن برنامه را پایش کند.

۹۰ علاوه بر شاخص‌های مرتبط با عملکرد و جایگاه واحد حسابرسی داخلی، ناظران بانکی می‌توانند جهت ارتقاء حسابرسی داخلی پیشنهاداتی از قبیل ایجاد یک کمیته حسابرسی را به بانک ارائه نمایند.

۹۱ کمیته حسابرسی و هیأت مدیره نباید این‌گونه نتیجه‌گیری کنند که چون مقام نظارتی هیچ‌گونه نقطه ضعفی شناسایی نکرده است، واحد حسابرسی داخلی به خوبی عمل می‌کند. بررسی نظارتی نمی‌تواند جایگزینی برای ارزیابی کمیته حسابرسی یا یک ارزیابی مستقل از واحد حسابرسی داخلی باشد.

اصل ۱۹: مسئولین نظارتی باید تأثیر ارزیابی خود از واحد حسابرسی داخلی را در تعیین مشخصه ریسکی بانک و امور نظارتی مد نظر قرار دهند.

۹۲. ارزیابی از واحد حسابرسی داخلی می‌تواند بر ارزیابی ناظران بانکی از مشخصه ریسکی بانک، تخصیص منابع نظارتی و فعالیت‌های مدنظر مقام نظارتی تأثیر داشته باشد.

۹۳. زمانی که اقدامات اصلاحی نتواند مورد توافق قرار گیرد یا اصلاح و رفع نقاط ضعف شناخته شده مستمراً به تعویق افتد، مقام نظارتی باید تأثیر این موضوع را بر مشخصه ریسکی بانک مورد توجه قرار دهد.

۹۴. در مواردی که بانک متعلق به یک گروه بین‌المللی است، ناظران بانکی باید نسبت به اشتراک گذاشتن مسائل با سایر مسئولین مربوط، به عنوان مثال در مجموعه نظارتی، توجه داشته باشند.

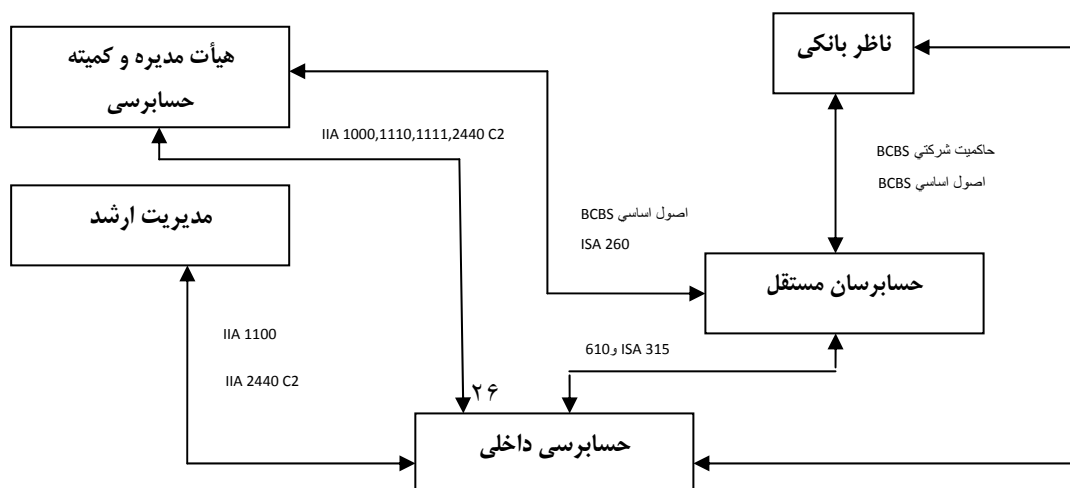
اصل ۲۰: مسئولین نظارتی باید برای اتخاذ اقدامات رسمی و غیررسمی نظارتی در جهت الزام هیأت مدیره و مدیریت ارشد برای اصلاح تمام ناکارائی‌های شناخته شده حسابرسی داخلی در یک چارچوب زمانی مشخص و ارائه گزارش‌های کتبی دوره‌ای مربوط به میزان پیشرفت به ناظران بانکی، دارای آمادگی باشند.

۹۵. با وجود این‌که ناظران از بانک‌ها انتظار دارند که دارای حسابرسی داخلی استوار و قوی باشند، اما ممکن است در شرایط معینی ناکارائی‌هایی وجود داشته باشد که اقدامات نظارتی خاصی را به منظور اصلاح این ناکارائی‌ها الزام کند. اقدامات نظارتی می‌تواند به صورت فراگیر برای همه بانک‌ها یا برای تعدادی از آن‌ها انجام پذیرد.

پیوست ۱

کانال‌های ارتباطی واحد حسابرسی داخلی

کانال‌های ارتباطی حسابرسی داخلی در اصول اساسی و سایر رهنمودهای منتشره کمیته بال، استانداردهای بین‌المللی حسابرسی (ISAs) منتشره توسط هیأت بین‌المللی استانداردهای حسابرسی و اطمینان بخشی و استانداردهای انجمن حسابرسی داخلی (IIA) مطرح شده است. نمودار زیر، بخشی از کانال‌های ارتباطی حسابرسی داخلی با بخش‌های دیگر را نشان می‌دهد.

- کمیته بال برای نظارت مؤثر بر بانکداری:
 - اصول اساسی برای نظارت مؤثر بانکی
 - اصول توسعه حاکمیت شرکتی
 - حسابرسی داخلی در بانکها
- IIA: استانداردهای بین‌المللی حسابرسی داخلی. استانداردهایی که با ۱XXX شروع می‌شوند استانداردهای کیفی و استانداردهایی که با ۲XXX شروع می‌شوند، استانداردهای عملکردی هستند. برای اطلاعات بیشتر به چارچوب بین‌المللی رویه‌های حرفه‌ای (IPPF)، انجمن حساب‌رسان داخلی، آلتامونت اسپرینگ، فلوریدا، آمریکا، ۲۰۱۱ مراجعه شود.
 - IIA 1000 - هدف، اختیار و مسئولیت
 - IIA 1100 - استقلال و بی‌طرفی
 - IIA 1110 - استقلال سازمانی
 - IIA 1111 - تعامل مستقیم با هیأت مدیره
 - IIA 2440 - انتشار نتایج
- ISA: استانداردهای بین‌المللی برای حسابرسی. استانداردهایی که با ۲XX شروع می‌شوند به موضوع اهداف و مسئولیت‌های کلی حسابرس مستقل، استانداردهای ۳XX به موضوع ارزیابی ریسک و واکنش به ریسک ارزیابی شده توسط حسابرس مستقل و استانداردهای ۶XX به موضوع نحوه استفاده حساب‌رسان از کار سایرین می‌پردازد. برای اطلاعات بیشتر به کتاب کنترل کیفی بین‌المللی، حسابرسی، بررسی، سایر امور اطمینان‌بخش و اعلامیه رسمی خدمات مرتبط، ویرایش ۲۰۱۰، بخش اول، فدراسیون بین‌المللی حسابداران، نیویورک، آمریکا مراجعه شود.
 - ISA 260 - ارتباط با آن‌هایی که توسط حاکمیت دارای مسئولیت می‌شوند
 - ISA 315 - شناخت و ارزیابی ریسک‌های مربوط به اظهارنظر نادرست از طریق شناخت مؤسسه و محیط آن
 - ISA 610 - استفاده از نتایج کار حساب‌رسان داخلی

پیوست ۲

مسئولیت‌های کمیته حسابرسی بانک

کمیته حسابرسی یک کمیته تخصصی در هیأت مدیره است. این کمیته، امور هیأت مدیره را در حوزه مسئولیت خود مدیریت کرده و به آن گزارش می‌دهد. مسئولیت نهایی در این رابطه بر عهده هیأت مدیره است. کمیته حسابرسی، به منظور انجام مسئولیت‌های خود می‌تواند رئیس حسابرسی داخلی، رئیس بخش تطبیق، مدیریت ارشد به ویژه مدیر اجرایی و سایر افراد مرتبط را به شرکت در جلسه کمیته دعوت کند. رئیس حسابرسی داخلی و اعضاء کمیته حسابرسی می‌توانند جلسات خصوصی را بدون حضور مدیریت، به منظور به بحث گذاشتن موضوعات موردنظر برگزار نمایند.

مسئولیت‌های اصلی کمیته حسابرسی ذیلاً فهرست شده است. این فهرست خلاصه‌ای از اقدامات صحیح کمیته حسابرسی یک بانک را ارائه می‌کند. وظایف مذکور در این فهرست ممکن است بر اساس رویه‌ها و مقررات هر کشور

تغییر یابد. به عنوان مثال، در بعضی بانک‌ها یا بعضی کشورها مسئولیت کمیته حسابرسی ممکن است مستقیماً توسط هیأت مدیره تعیین شود.

گزارش‌دهی مالی از جمله افشاء اطلاعات

۱. پایش فرایند گزارش‌دهی مالی و خروجی آن؛
۲. نظارت بر تدوین رویه‌ها و سیاست‌های حسابداری توسط بانک و بررسی جنبه‌های کیفی مهم در امور حسابداری شامل برآوردهای حسابداری و افشاء صورت‌های مالی؛
۳. پایش صحت صورت‌های مالی و هرگونه اظهارنظر رسمی مربوط به عملکرد مالی بانک؛
۴. بررسی قضاوت‌های مهم گزارش‌های مالی ارائه شده در صورت‌های مالی؛
۵. بررسی سازوکار امکان بیان نگرانی کارکنان بانک به صورت محرمانه در خصوص اشتباهات موجود در گزارش‌گری مالی.

کنترل داخلی

۶. حصول اطمینان از این که مدیریت ارشد، فرایندها و نظام کنترل داخلی کافی و مؤثر را ایجاد و حفظ می‌کند. سیستم و فرایندهای کنترل داخلی باید به منظور حصول اطمینان از حوزه‌هایی از جمله حوزه گزارش‌گری (مالی، عملیاتی و ریسک)، پایش میزان انطباق با قوانین، مقررات و سیاست‌های داخلی، کارایی و اثربخشی عملیات و محافظت از دارایی‌ها طراحی شوند.

حسابرسی داخلی

۷. پایش و بررسی اثربخشی حسابرسی داخلی بانک؛
۸. تأیید برنامه حسابرسی داخلی، حوزه عملکرد و بودجه آن؛
۹. بحث و بررسی در مورد گزارش‌های حسابرسی داخلی؛
۱۰. حصول اطمینان از ارتباط سهل واحد حسابرسی داخلی با مدیریت ارشد، حسابرسان مستقل، مقام نظارتی و کمیته حسابرسی؛
۱۱. بررسی موارد مطروحه از سوی رئیس حسابرسی داخلی در خصوص تخلفات و نقض قوانین و مقررات؛
۱۲. تأیید منشور حسابرسی و اصول اخلاقی حسابرسی داخلی؛
۱۳. تصویب یا پیشنهاد تصویب پاداش، شامل پاداش عملکرد واحد حسابرسی داخلی، به هیأت مدیره؛
۱۴. ارزیابی عملکرد رئیس حسابرسی داخلی؛
۱۵. تصویب یا پیشنهاد تصویب به هیأت مدیره در مورد انتصاب، انتصاب مجدد یا عزل رئیس حسابرسی داخلی و حسابرسان اصلی داخلی^{۱۰}.

^{۱۰} حسابرسان اصلی داخلی، حسابرسانی هستند که در واحد حسابرسی داخلی بانک، دارای نقش اساسی و کلیدی می‌باشند.

حسابرس قانونی یا مستقل

انتصاب، انتصاب مجدد، عزل و تعیین حق الزحمه

۱۶. تصویب مجموعه‌ای از معیارهای مناسب برای تأیید حسابرس قانونی یا شرکت حسابرسی مستقل بانک؛
۱۷. تصویب یا پیشنهاد تصویب به هیأت مدیره یا مجمع عموم در مورد انتصاب، انتصاب مجدد و برکناری حسابرس قانونی یا شرکت حسابرسی مستقل؛
۱۸. تصویب حق الزحمه و قرارداد حسابرس قانونی یا شرکت حسابرسی مستقل.

رعایت الزامات اخلاقی مرتبط، به خصوص استقلال و بی‌طرفی

۱۹. بررسی و پایش استقلال حسابرس قانونی یا شرکت حسابرسی مستقل؛ به‌ویژه هنگام ارائه خدمات غیرحسابرسی به بانک، از جمله تمهیدات مرتبط برای حفظ استقلال حسابرسی مستقل از طریق حذف تهدیدهای شناخته شده یا کاهش آن‌ها تا یک سطح قابل قبول؛
۲۰. بررسی و پایش بی‌طرفی حسابرس قانونی و اثربخشی فرایند حسابرسی؛
۲۱. ایجاد و پیاده‌سازی سیاستی در خصوص بکارگیری حسابرس قانونی یا شرکت حسابرسی مستقل برای تأمین خدمات غیرحسابرسی با لحاظ رهنمودهای اخلاقی مرتبط در مورد ارائه خدمات غیرحسابرسی توسط شرکت حسابرسی مستقل؛
۲۲. تصویب حق الزحمه پرداختی برای حسابرسی صورت‌های مالی و برای خدمات غیرحسابرسی ارائه شده به یک شرکت اصلی و واحدهای زیرمجموعه آن توسط شرکت حسابرسی مستقل و شرکت‌های شبکه‌ای حسابرسی مستقل^{۱۱}

حسابرسی قانونی یا حسابرسی مستقل

۲۳. نظارت بر حسابرسی قانونی گزارش‌های سالانه و تلفیقی؛
۲۴. بحث و گفتگو با حسابرس قانونی یا شرکت حسابرسی مستقل در رابطه با موضوعات اصلی مطروحه در گزارش حسابرسی قانونی یا حسابرسی مستقل و بخصوص هر نوع نقاط ضعف مهم شناخته شده در کنترل داخلی در رابطه با فرایند گزارشگری مالی؛
۲۵. بحث در مورد تأییدیه‌های کتبی اخذ شده از مدیریت ارشد توسط حسابرس قانونی یا شرکت حسابرسی و در صورت لزوم در مورد تأییدیه‌های مربوط به حاکمیت.

اقدامات اصلاحی

۲۶. حصول اطمینان از این که مدیریت ارشد اقدامات اصلاحی ضروری را به منظور بکارگیری به موقع یافته‌ها و توصیه‌های حسابرسان داخلی و مستقل اتخاذ کند.

¹¹ Audit network firms

۲۷. بررسی نقاط ضعف کنترل‌ها، عدم انطباق با سیاست‌ها، قوانین و مقررات و سایر مشکلاتی که توسط حسابرسان داخلی و مستقل شناخته شده‌اند.

۲۸. حصول اطمینان از این که ناکارائی‌های شناسایی شده توسط مقامات نظارتی در رابطه با واحد حسابرسی داخلی در یک چارچوب زمانی مناسب رفع شده و میزان پیشرفت اقدامات اصلاحی ضروری به هیأت مدیره گزارش شود.